

GROOT ONDERHOUD

AMBITIEDOCUMENT

VAN RIJKSWATERSTAAT, DRECHTSTEDEN, DORDRECHT EN PAPENDRECHT

SEPTEMBER 2017

VOORWOORD

Voor u ligt het ambitiedocument voor het project Groot Onderhoud N3. Het vertrekpunt voor dit document is het noodzakelijke groot onderhoud van de N3 door Rijkswaterstaat. Gezamenlijk doel hierbij is om het werk efficiënt aan te pakken en hierbij zo goed mogelijk aan te sluiten bij de omgeving. De focus ligt op een duurzame en slimme aanpak waarbij werk met werk wordt gemaakt wanneer dat kan. In nauwe samenwerking is dit ambitiedocument door Rijkswaterstaat, Drechtsteden, Dordrecht en Papendrecht voorbereid.

De weg blijft liggen waar hij ligt. Maar er is ruimtelijk en op thema's synergie mogelijk om zo het woon- en werkklimaat in de Drechtsteden te verbeteren. We kunnen verschil maken qua energie, groenvoorziening en materiaalgebruik.

Het is onze ambitie om een robuuste, duurzame en energieneutrale N3 te maken die maakbaar, betaalbaar, planbaar en onderhoudbaar is. Daarnaast hebben we kansen benoemd die kwaliteit toevoegen aan de bereikbaarheid, wonen, werken en recreëren in het omliggende gebied.

Dit ambitiedocument zet de toon voor een verdere gebiedsgerichte duurzame ontwikkeling van de N3, en ook voor andere regionale opgaven.

Mw. Willy Dekker
Directeur Netwerkmanagement
Rijkswaterstaat

Dhr. Hans Tanis
Portefeuillehouder Bereikbaarheid
Drechtsteden

Dhr. Rik van der Linden
Wethouder Verkeer
Gemeente Dordrecht

Dhr. Jan Nathan Rozendaal
Wethouder Verkeer
Gemeente Papendrecht

INLEIDING

Zuid-Holland is in beweging. Demografische, economische en politieke ontwikkelingen hebben invloed op wonen, werken en de regionale concurrentiepositie. De mobiliteitsvraag rondom de Drechtsteden neemt toe. Tegelijk verandert het klimaat en doen nieuwe vormen van energie hun intrede. Ook genereren technologische ontwikkelingen nieuwe mogelijkheden. De gevolgen voor het landschap, water en milieu zijn aanzienlijk. Hoe kan het groot onderhoud van de N3, als onderdeel van de Drechtring, hierop inspelen? Dit vraagt om een integrale visie op de fysieke leefomgeving en specifiek een gedeelde ambitie voor het gebied rondom de N3, door beleidsmakers én uitvoerders. Deze gebiedsgerichte aanpak ligt in lijn met een veranderende overheid.

De stuurgroep N3 gaf in december 2016 opdracht voor het opstellen van een gezamenlijke ambitie voor de N3 en het gebied eromheen, inclusief een duurzame betrokkenheid

RWS en de Drechtsteden werken al enkele jaren samen aan het mogelijk maken van het groot onderhoud van de N3. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een besluit bij het Ministerie van IenM in augustus 2016 om het beschikbare onderhoudsbudget aan te vullen. Dit was nodig om voldoende budget te hebben om de gehele N3 grondig te kunnen aanpakken. Na het genoemde besluit kon het project van start en is een projectteam en stuurgroep Drechtsteden – Rijkswaterstaat geformeerd, inclusief de gemeenten Dordrecht en Papendrecht.

van partijen bij dit voor de regio belangrijke project. Deze ambitie is verwoord en gevisualiseerd in dit document. Naast de uitkomsten van de project start up, de gebiedsscan en bevindingen vanuit de stuurgroep en ambtelijke begeleidingsgroep is de inhoud van de ‘Samenwerkingsagenda Drechtsteden - RWS - provincie Zuid Holland ¹’ meegenomen. Deze samenwerkingsagenda overstijgt het ambitiedocument op het gebied van bereikbaarheid, duurzame leefomgeving, innovatie, economie en ruimtelijke ordening. Vanuit deze samenwerkingsagenda lopen ondermeer sporen voor de gecoördineerde aanpak van onderhoudswerkzaamheden en communicatie omwille van ‘Minder hinder’ ² en structurele gedragsverandering, die aansluiten op dit ambitiedocument.

DOEL AMBITIEDOCUMENT

In dit ambitiedocument wordt de gezamenlijke ambitie op en rondom de N3 van de samenwerkende partners Rijkswaterstaat, Drechtsteden, Dordrecht en Papendrecht uiteengezet, met een bijdrage van de provincie Zuid-Holland. De inzet is breed, er wordt gekeken of aanpassingen aan de N3 kunnen bijdragen aan wensen op gemeentelijk, regionaal, provinciaal of Rijksniveau. Op basis hiervan wordt door de betrokken bestuurders gekozen voor een robuust, duurzaam en energieneutraal gereconstrueerde N3 die tegelijk maakbaar, betaalbaar, planbaar, onderhoudbaar en vergunbaar is. Tevens zijn in het gebied kansen benoemd die kwaliteit toevoegen aan de bereikbaarheid, wonen, werken en recreëren.

Het ambitiedocument bevat de scope van het project N3, zoals die de afgelopen maanden met partijen is geformuleerd. Het vormt daarmee het inhoudelijk vertrekpunt voor het project. Ambitie, doel en gewenste resultaten zijn in alle gevallen zo concreet mogelijk geformuleerd. Er zijn uiteraard ook onderwerpen en thema’s die pas in de vervolgfase echt concreet gemaakt kunnen worden.

1 Samenwerkingsagenda Drechtsteden-RWS d.d. 20 april 2017 waarin thema’s zijn opgenomen die elkaar raken en overlappen en gezamenlijk worden opgepakt om maatschappelijke meerwaarde te creëren: Bereikbaarheid, Duurzame Leefomgeving, Innovatie, Economie en Ruimtelijke ordening.

2 Minder Hinder: Publieksgerichte aanpak van RWS van Werken met Verkeershinder, zie rijkswaterstaat.nl

KADER

Het project groot onderhoud N3 is een reconstructie-project en zal volgens de huidige planning worden uitgevoerd in 2019, 2020 en 2021. De kernopdracht van het Rijk is groot onderhoud plegen aan de huidige N3. Hier zijn de door het Rijk beschikbare budgetten op gebaseerd. De beschreven ambities hebben alle een samenhang met dit project, de voornoemde basisopdracht en de reikwijdte ervan. Dit betekent enerzijds dat de ambities snel concreet gemaakt kunnen worden en uiterlijk in 2021 al tot resultaat leiden. Anderzijds behouden we voor 2030 en verder onze ambities voor de langere termijn, die niet binnen dit projectkader gerealiseerd kunnen worden.

OPBOUW AMBITIEDOCUMENT

Het ambitiedocument bevat 3 delen:

1. Strategie voor een vernieuwde N3.**2. Gebiedsscan ³ (gebaseerd op uitkomsten PSU ⁴)**

- Probleemanalyse en visie:
Tekst waarin de samenhang van het gebied is omschreven en op grond waarvan thematische keuzes zijn gemaakt.
- Kaart: gebied N3 waarop de thema's en locaties zijn geduid.

3. Uitvoeringsprogramma

- Matrix met maatregelen, trekker en financier en vervolgitwerking

³ Gebiedsscan met partners N3 d.d. 6 februari 2017

⁴ Project Start Up met partners N3 d.d. 8 november 2016

STRATEGIE VOOR EEN VERNIEUWDE N3

De N3 verbindt de A15 en A16 bij Dordrecht en Papendrecht en is ca. 10 km lang. De weg voldoet niet meer aan de huidige kwaliteits- en veiligheidseisen.

De verhardingsconstructie is versleten, mede als gevolg van een toegenomen verkeersbelasting. De functioneringskwaliteit van de N3 moet daarom worden hersteld. Zoals het er nu naar uit ziet, zal in 2019 gestart worden met de aanleg van een nieuwe fundering, wordt het beweegbare deel van de Wantijbrug vervangen (apart project) en wordt de hele weg opnieuw geasfalteerd.

De verschillende partijen die rondom de N3 actief zijn met hun eigen opgaven krijgen hierdoor kans om hun eigen ambities te koppelen en te synchroniseren. Daar wordt iedereen beter van en dat sluit aan bij vigerend beleid van Drechtsteden, provincie Zuid-Holland en het Rijk. Het groot onderhoud van de N3 biedt dan ook kansen voor de diverse betrokken overheden om hun eigen ambities te verwezenlijken.

SAMENWERKING RIJKSWATERSTAAT, DRECHTSTEDEN,
DORDRECHT, PAPENDRECHT EN PROVINCIE ZUID-HOLLAND

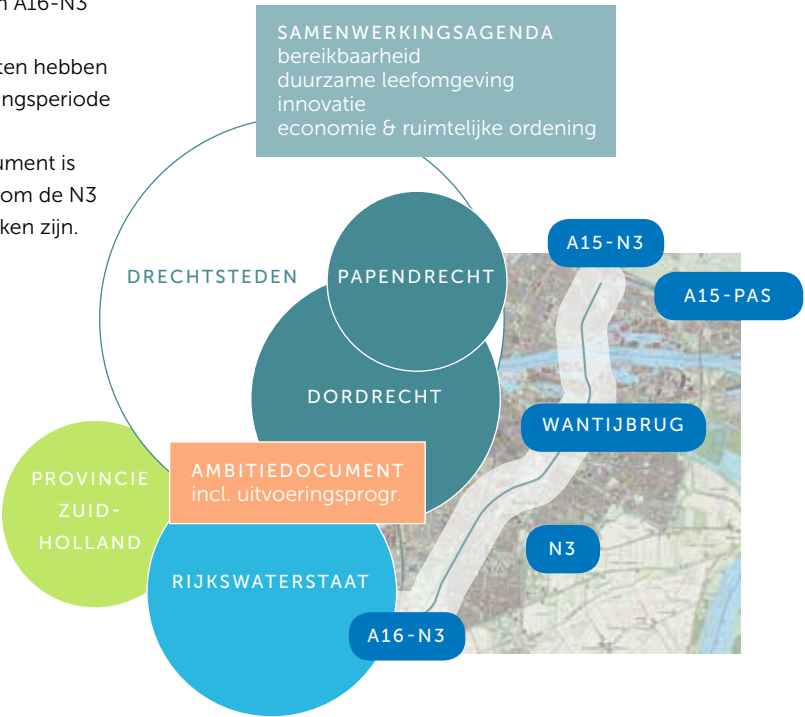
De (wegen- en water-) netwerken van RWS en de regionale en lokale netwerken in de Drechtsteden functioneren in nauwe samenhang met elkaar. Het is dus van groot belang dat alle partijen van elkaar weten wat er speelt, wat er op ons afkomt en welke kansen dit biedt voor samenwerking. De samenwerkingsagenda Drechtsteden - RWS - Provincie Zuid-Holland ¹ speelt hier regionaal en op hoog abstractieniveau op in. In het ambitiedocument wordt ingezoomd op de N3.

In de Project Start Up (november 2016) hebben de gemeenten Dordrecht, Papendrecht, Drechtsteden en Rijkswaterstaat hun ideeën voor de toekomst van de N3 en het gebied er direct omheen uitgewisseld. De uitkomsten waren nog niet in balans met elkaar, maar vormden wel de basis voor de uit te werken gezamenlijke ambities. In februari 2017 vond een zogenoemde Gebiedsscan plaats, waarin betrokken partners hebben gezocht naar juiste combinaties van oplossingen in een zoektocht naar synergiemogelijkheden en koppelkansen.

Er is toen een gezamenlijke ambitie geformuleerd en gevisualiseerd. De benadering van de N3 is gebiedsgericht en multidisciplinair met aandacht voor de leefbaarheid. Mobiliteit, wonen, werken, recreëren en natuur krijgen op een duurzame manier vorm. Vanuit deze ambitie(s) zijn vervolgens concrete maatregelen uitgewerkt in een

uitvoeringsprogramma, deel 3 van dit document. Hierbij levert ieder vanuit zijn eigen rol een bijdrage aan genoemde maatregelen om invulling te geven aan deze ambitie.

Deels parallel aan het groot onderhoud N3 worden de komende jaren ook de aansluitingen A15-N3 en A16-N3 gerealiseerd en wordt de A15 op het traject Papendrecht-Sliedrecht verbreed. Deze projecten hebben impact op de bereikbaarheid tijdens de uitvoeringsperiode en planning. In de afbeelding hieronder is het krachtenveld N3 verbeeld. Verderop in dit document is inzichtelijk gemaakt welke dossiers er zijn rondom de N3 en in welke verbanden en fasen partijen betrokken zijn.

UITGANGSPUNTEN

- **OVERKOEPELEND:**
- De werkzaamheden dienen zodanig te worden uitgevoerd dat de overlast wordt geminimaliseerd door een optimale combinatie van snelheid in uitvoering en fasering van het werk.
- **Urgentie:** Gelet op de urgentie van het groot onderhoud moet de N3 zo snel als mogelijk zijn gereconstrueerd.
- **Leefbaarheid:** Het groot onderhoud van de weg is een kans om de leefbaarheid op en rondom de weg te verbeteren.
- **Thema's:** Duurzaamheid, bereikbaarheid, veiligheid en geluid en lucht zijn belangrijk. Innovatie biedt kansen voor samenwerking en verbinding op deze thema's.
- **Haalbaar:** De maatregelen moeten maakbaar, betaalbaar, onderhoudbaar, planbaar en vergunbaar zijn.
- **Gebiedsgerichte benadering:** De gerelateerde projecten van de provincie Zuid-Holland, Drechtsteden, Dordrecht, Papendrecht en RWS worden op elkaar worden afgestemd.
- **Bereikbaarheid:** De aansluiting op het onderliggend wegennet dient optimaal te blijven. De doorstroming en bereikbaarheid tijdens de werkzaamheden is geborgd in een gebiedsbrede aanpak (o.a. aansluitingen A15-N3 en A16-N3).
- Budget € 60 mln. is nodig voor het groot onderhoud. De duurzaamheidsmaatregelen (zonnepanelen, smart mobility, groenvoorziening etc.) vallen buiten dit budget en vragen aanvullende middelen van de betrokken partijen.

- **UITGANGSPUNTEN RIJKSWATERSTAAT:**
- Een volledige vernieuwde, robuuste, goed ingepaste en veilige N3 die weer voldoet aan de hedendaagse eisen en weer jaren mee kan (toekomstvast).
- De weg moet duurzaam zijn en energieneutraal. Energieneutraliteit heeft alleen betrekking op daadwerkelijk energiegebruik van verlichting en verkeerssignalering. De inkoop van diensten en materialen is duurzaam (ledverlichting, circulaire materialen, lokale leveranciers) en het ontwerp is zoveel als mogelijk klimaatbestendig modulair en gebiedsgericht.
- RWS is bereid bepaalde fysieke werkzaamheden van omliggende projecten (provincie, regio of gemeente) op te nemen in het hoofdcontract met de aannemer voor uitvoering van het groot onderhoud N3 omwille van over all tempo en efficiëntie, mits deze de ruimtelijke kwaliteit van de N3 versterken en deze werkzaamheden betaald worden door betreffende partij.
- De geluids- en luchtoverlast blijft structureel binnen de geldende wettelijke normen en richtlijnen.
- Vooraf en gedurende de werkzaamheden zal er in samenhang met andere projecten gecommuniceerd worden over de uitvoering van werkzaamheden, alternatieve vervoerswijzen e.d. richting de bewoners en richting het bedrijfsleven. Tijdens de werkzaamheden zal er ingezet worden op een pakket aan mobiliteitsmanagement maatregelen om de overlast te minimaliseren. Voor een verduurzaming van (een deel van) deze maatregelen zijn de Samenwerkingsagenda en het platform 'Samen Bereikbaar' belangrijke instrumenten.

- **UITGANGSPUNTEN DRECHTSTEDEN:**
- De Drechtsteden is een Maritieme topregio.
- De N3 is onderdeel van de Drechtring en dit is een essentiële schakel voor de bereikbaarheid van de Drechtsteden.
- Bereikbaarheid Drechtsteden:
 - Regio blijft bereikbaar tijdens de werkzaamheden. Hierbij worden alle mogelijke maatregelen benut. De Drechtsteden dragen bij aan het stimuleren van alternatieve vervoerskeuzen op basis van de Samenwerkingsagenda, met name door inzet op structurele gedragsverandering en communicatie over de werkzaamheden. Hierbij willen de Drechtsteden een meerwaarde creëren voor onze beleidsdoelstelling 'innovatieve en duurzame mobiliteit en gedragsverandering'.
 - Bij bereikbaarheid ligt de focus op de economische clusters en de stedelijke woon-werk relaties.
 - De barrièrewerking is minimaal.

- De N3 wordt op duurzame wijze aangepakt met oog voor de leefbaarheid en is ruimtelijk goed ingepast. Belangrijke aandachtspunten zijn:
 - De hinder van geluid is geminimaliseerd;
 - De uitstoot van fijnstof en NOx is geminimaliseerd;
 - Naast de N3 liggen ook logische en sociaal veilige fietsroutes.
 - Innovatie heeft een duidelijke plek in het project. Hierbij kan gedacht worden aan circulaire economie en intelligent communication systems.
 - Aansluiting bij programma en ambities op de Drechtring, het project N3 vormt een logische schakel en begin in het realiseren van onze ambities.

In aanvulling hierop gelden specifiek voor Dordrecht en Papendrecht de volgende uitgangspunten.

- **UITGANGSPUNTEN GEMEENTE DORDRECHT:**
- Goede doorstroming, goede leefbaarheid, energieneutraal.
- Goed functionerende N3, vitaal belang voor huidige mobiliteit, maar ook de kwaliteit van de verbinding.
- Een N3 als volwaardige onderdeel van het netwerk, een slimmere N3.
- Nadelige effecten op leefbaarheid aanpakken; geluidsmaatregelen indien nodig weer up to date maken, zodanig dat tot en met 2030 (tussentijds) geen aanpassing aan de weg/schermen/wallen nodig zijn om aan de geluidsnormen te voldoen. Inzet op verbetering luchtkwaliteit.
- Mogelijke verkeersveiligheidsknelpunten zijn opgelost, inclusief de aantekening in het basisnet (externe veiligheid).
- De ambities op het gebied van energie en duurzaamheid leiden tot concrete maatregelen die op hun beurt een bijdrage leveren een klimaatneutraal Dordrecht 2050 6).
- Dordrecht koppelt zo mogelijk een aantal investeringen in het fietsnetwerk rondom de N3 aan de werkzaamheden van RWS vanuit het perspectief van 'werk-met-werk' maken. Tevens worden andere kansen verkend ten aanzien van innovatie, bebording en geluidsmaatregelen voor geplande woningbouw.
- Dordrecht spant zich in voor een maximum snelheid van 80 km. per uur.

- **UITGANGSPUNTEN GEMEENTE PAPENDRECHT:**
- Behouden groene zone/ecologische strook tussen de N3 en de woningen.
- Sociale veiligheid. Veilige ontsluiting scholen m.b.t. naastgelegen fietspaden en onderliggende kruispunten.
- Fiets- en Wandelroute langs en dwars op de N3 aantrekkelijk houden.
- Een goede koppeling tussen N3 en het onderliggend wegennetwerk Papendrecht.
- Nadelige effecten op leefbaarheid aanpakken; geluidsmaatregelen weer up to date maken, zodanig dat tot en met 2030 (tussentijds) geen aanpassing aan de weg/schermen/wallen nodig zijn om aan de geluidsnormen te voldoen. Inzet op verbetering luchtkwaliteit.

6 Gemeente Dordrecht heeft als energiedoelstelling om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

PROJECTAFBAKENING

Het groot onderhoud omvat het vervangen van de volledige verhardingsconstructie, bestaande uit het complete asfaltpakket inclusief de fundering, van de gehele N3 tussen de A15 en de A16. Niet tot het project behoren de hoofdoverspanning (stalen boogbrug) en het beweegbare deel (klep) van de Papendrechtse brug. Groot onderhoud aan deze brug maakt onderdeel uit van een ander programma en staat vooralsnog niet eerder dan in 2024/2025 gepland. Het beweegbare deel van de Wantijbrug maakt ook geen onderdeel uit van het project, maar wordt wel vervangen in 2019 en zal in fasering en uitgangspunten zoveel mogelijk aansluiten bij de scope van de N3. Tegelijk met het vervangen van de verhardingsconstructie wordt ook het lengteprofiel van de weg aangepast, zodanig dat de weg weer aan de comfortnormen voldoet. Naast het vervangen van de verharding wordt ook het onderhoud aan de kunstwerken en geluidsschermen uitgevoerd en worden de bewegwijzering en openbare verlichting vervangen.

Hoofdoverspanning en beweegbare deel Papendrechtse Brug behoort niet tot projectscope Groot onderhoud N3.

Beweegbare deel Wantijbrug behoort niet tot projectscope Groot onderhoud N3.

GEBIEDSSCAN

PROBLEEMANALYSE EN VISIE

In de Gebiedsvisie Drechtsteden is beschreven dat de maritieme topregio Drechtsteden strategisch tussen mainport en achterland ligt. De Drechtsteden zijn draaischijf voor logistiek over weg, water en spoor. Dit biedt kansen voor economie en werkgelegenheid, wonen en voor bereikbaarheid en leefklimaat. Het gaat hierbij om het vinden van een balans tussen de verschillende invalshoeken:

- De Drechtring en het water als fundament voor de economische potenties van het gebied;
- De Drechtring en het water als barrière in het stedelijk gebied;
- De inpassing van de Drechtring en het water in het stedelijk gebied.

Tussen enerzijds de kwaliteit (aangename woon- en leefomgeving, natuurwaarden en recreëren) en anderzijds de overlast/barrière werking moet een balans gevonden worden. De visie is er op gericht om doorlopend deze balans samen scherp te hebben en te houden. In de gebiedsscan is ingezoomd op het gebied rondom de N3.

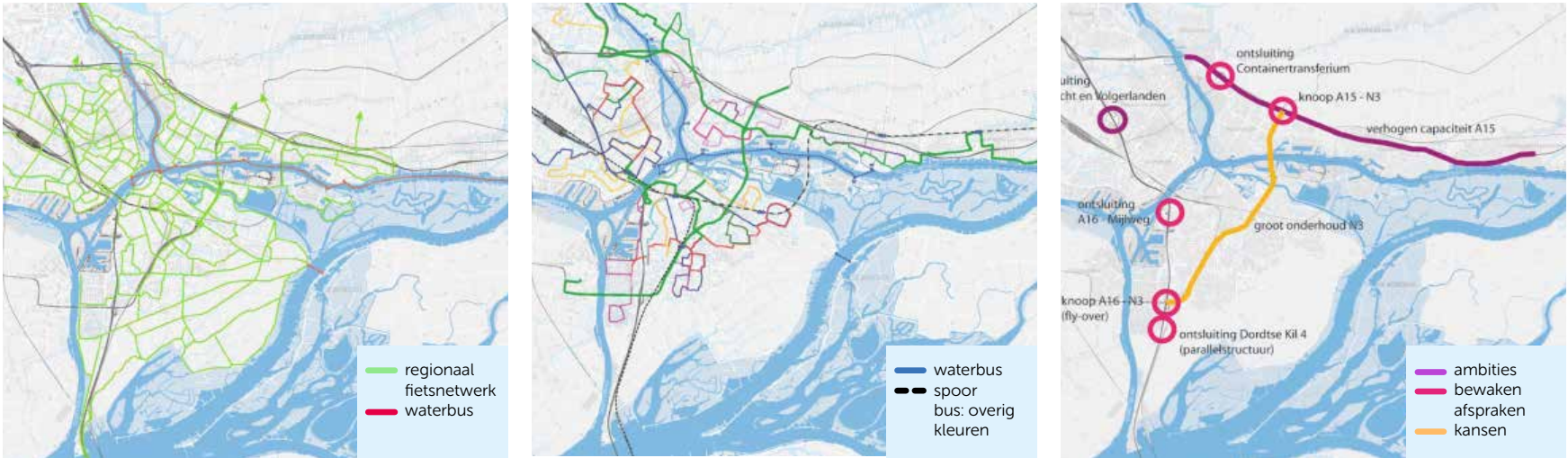

Gebiedsscan N3 6 februari 2017.

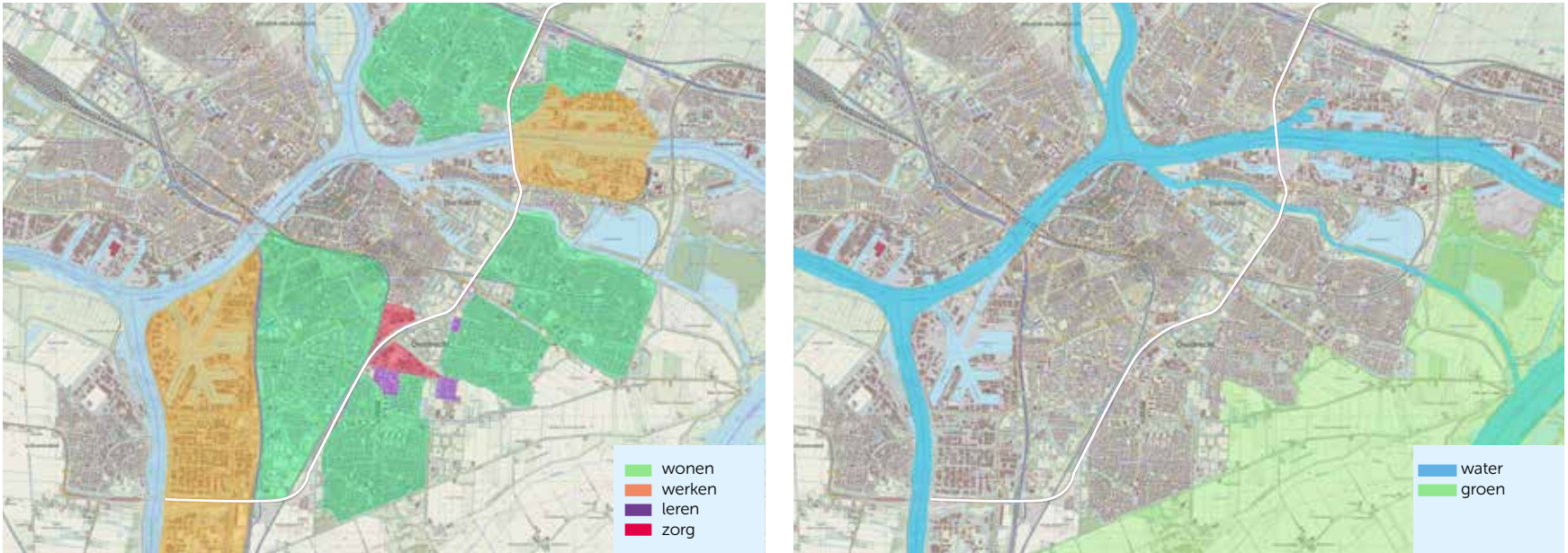

THEMA'S IN BEELD

Onderstaande kaartjes geven basisinformatie weer en visualiseren de uitkomsten van de Gebiedsscan, als basis voor de ambities en gekozen maatregelen.

Basisinformatie uit mobiliteitsplan Drechtsteden.

Ingetekende thema's vanuit gezamenlijke gebiedsscan.

GEZAMENLIJKE AMBITIES UIT DE GEBIEDSSCAN

Het gebied waar de N3 doorheen gaat, bestaat voor een groot deel uit stadsuitbreiding uit de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw. De wijken vormen samen een 20ste-eeuwse rand om de oude kernen van Papendrecht en Dordrecht (en Dubbeldam) heen. Het gebied staat met zijn voordeur naar de historische kernen en de Randstad. De achterdeur is gericht op het groene gebied van Polder Biesbosch en Groene Hart.

Door de ligging in de nabijheid van doorgaande verkeersaders zoals de Beneden Merwede, het spoor, de rijkswegen A16 en A15 is het gebied optimaal ontsloten. Met als gevolg dat naast veel gezinnen ook veel bedrijven en instellingen (ziekenhuis, leerpark, sportvoorzieningen) zich in dit gebied hebben gevestigd.

Deze ontwikkelingen hebben de afgelopen vijftig jaar gezorgd dat het gebied dynamisch en druk is geworden. Door de overheden in het gebied is het groot onderhoud van de N3 aangegrepen als kanalisator om het gebied beter onder de loep te nemen en te kijken hoe het gebied klaar kan worden gemaakt voor de toekomst. De ambities zoals verbeeld in de iconen worden op de volgende pagina toegelicht en uitgewerkt tot maatregelen in het uitvoeringsprogramma. Gelet op beperkt budget en tijd van betrokken partners is het niet mogelijk om alle ambities één op één door te vertalen.

BEREIKBAARHEID EN ECONOMIE

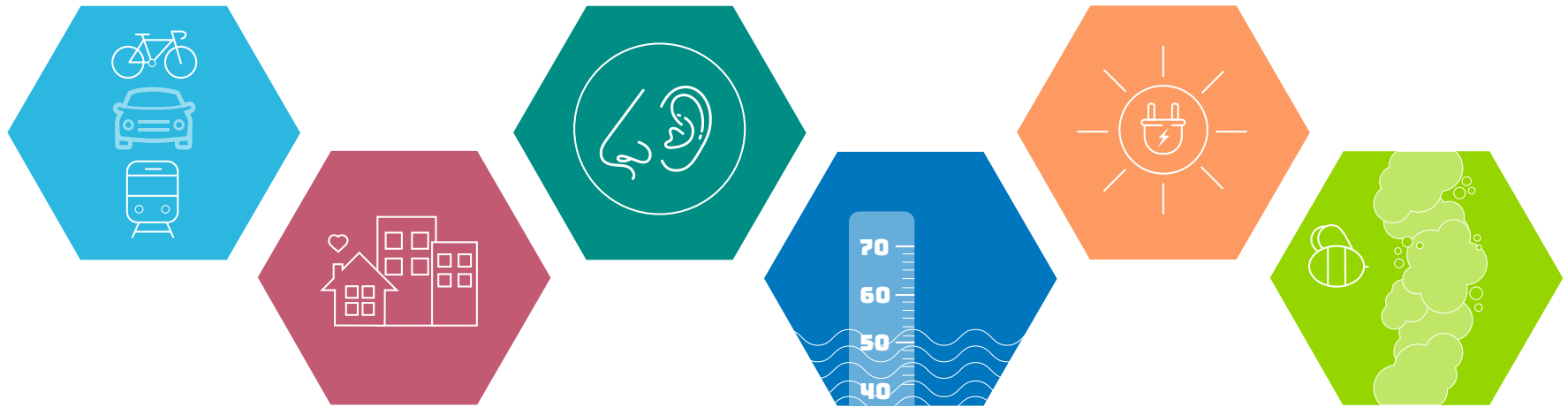
Drechtsteden zijn goed bereikbaar. Inzetten op Fiets en OV, naast de auto. De N3 is cruciaal voor de bereikbaarheid van de regio. Centrale thema's: Doorstroming, Betrouwbaarheid, Verkeersveiligheid.
HOE: Innovatie stimuleren en faciliteren, integratie modaliteiten, structurele gedragsverandering.

LEEFBARE DRECHTSTEDEN

Geluidshinder duurzaam en robuust aangepakt. Meer groen, goede Externe Veiligheid.
HOE: Stimuleren groenere vervoerswijzen en waar nodig maatregelen treffen.

DUURZAME ENERGIE EN MATERIALEN

De N3 draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de Drechtsteden. Energieneutraal in 2050.
HOE: besparen en eigen zonne-energie opwekken. Circulair en verantwoord omgaan met grondstoffen.

WOON- EN WERKSTAD 2035

De N3 faciliteert de ambities van de Drechtsteden voor wonen en werken. Doelgroep in de wijken rondom N3 verjongt en gebruikt vaker de fiets. Energieopgave, wateropgave en bereikbaarheid spelen hierop in.
HOE: Innovatie en Smart City.

KLIMAATBESTENDIGHEID

'Droge voeten': klimaatbestendig ontwerpen en bouwen. Ter voorkoming van wateroverlast en verhitting.
HOE: Klimaatbestendig ontwerp en inkoop.

ECOLOGISCH NETWERK

Stad-platteland verbindingen. Verbinding tussen Groene Hart en Biesbosch maken. De N3 kan naast een verbinding voor auto's ook gezien worden als structuur voor water en natuur.
HOE: Realiseren van ecologische zones.

UITVOERINGSPROGRAMMA

Om uiting te geven aan de ambities is het van belang dat de maatregelen concreet benoemd, begroot en ook geadresseerd worden. Het gaat hier uitdrukkelijk om maatregelen die maakbaar, betaalbaar, onderhoudbaar, planbaar en vergunbaar zijn en in 2019-2021 kunnen worden uitgevoerd. Als het niet haalbaar is om een maatregel in zijn geheel uit te voeren, dan kan in dit uitvoeringsprogramma een fysiek deel of een fase van een maatregel zijn opgenomen. De uitdaging is om een verantwoorde balans te vinden tussen de belangen van economie en doorstroming enerzijds en de leefbaarheid anderzijds, die eveneens recht doen aan de verschillende belangen van verschillende partijen. De duurzaamheidsmaatregelen die RWS beoogt zitten initieel niet in de scope van het groot onderhoud N3. Hiervoor worden andere financieringsbronnen aangewend.

In het uitvoeringsprogramma dat hierna volgt staan maatregelen genoemd die tijdens het groot onderhoud worden uitgevoerd door de betrokken partners. Eveneens is benoemd hoe en door wie deze gefinancierd worden. De geambieerde maatregelen zijn ingetekend in een zgn. agendakaart. NB: het uitvoeringsprogramma bevat géén procesmaatregelen; deze zijn via reguliere processen geborgd.

KAART MAATREGELEN UITVOERINGSPROGRAMMA

BEREIKBAARHEID & ECONOMIE

- 1.0.1 Gecoördineerde aanpak werkzaamheden N3 en Drechtring, conform 'Minder hinder'-aanpak •
- 1.0.2 Minder autoverkeer tijdens werkzaamheden •
- 1.1.1 Pilots innovatie (o.a. file staart beveiliging, floating car data) / zie kaart >
- 1.1.2 Stimuleren innovaties rondom reistijd en mobiliteit, Smart mobility en Smart City •
- 1.1.3 Betere en betrouwbare reisinformatie / zie kaart >
- 1.1.4 Delen verkeersdata RWS, NDW, Gemeente Dordrecht •
- 1.1.5 Bewegwijzering wijken •
- 1.1.6 Maatregelen nemen, volgend uit Verkeersveiligheidstoets (zie 1.3) •

- 1.2.1 Oplossen belangrijke fietsknelpunten •
- 1.2.2 Goede straatverlichting op fietspad langs N3 t.b.v. scholieren & sociale veiligheid •
- 1.2.3 Mogelijke kansrijke locaties voor Park en Bike-voorzieningen / zie kaart >

- 1.3.1 Verkeersveiligheidstoets •

LEEFBARE DRECHTSTEDEN

- 2.1.1 Geluidsonderzoek en daaruit volgende maatregelen •
- 2.1.2 Verkennen mogelijkheid tot nemen van innovatieve geluidsmaatregelen •
- 2.1.3 Handhaving op snelheid •

DUURZAME ENERGIE EN MATERIELEN

- 3.1.1 Duurzaam- & lokaal inkopen •
- 3.2.1 Zonnepaneelweide / zie kaart >
- 3.2.2 Zonnepaneelboom / zie kaart >
- 3.2.3 Lichtmast met zonnecellen
- 3.3.1 Duurzaam inkopen: circulair materiaalgebruik •

WOON- & WERKSTAD

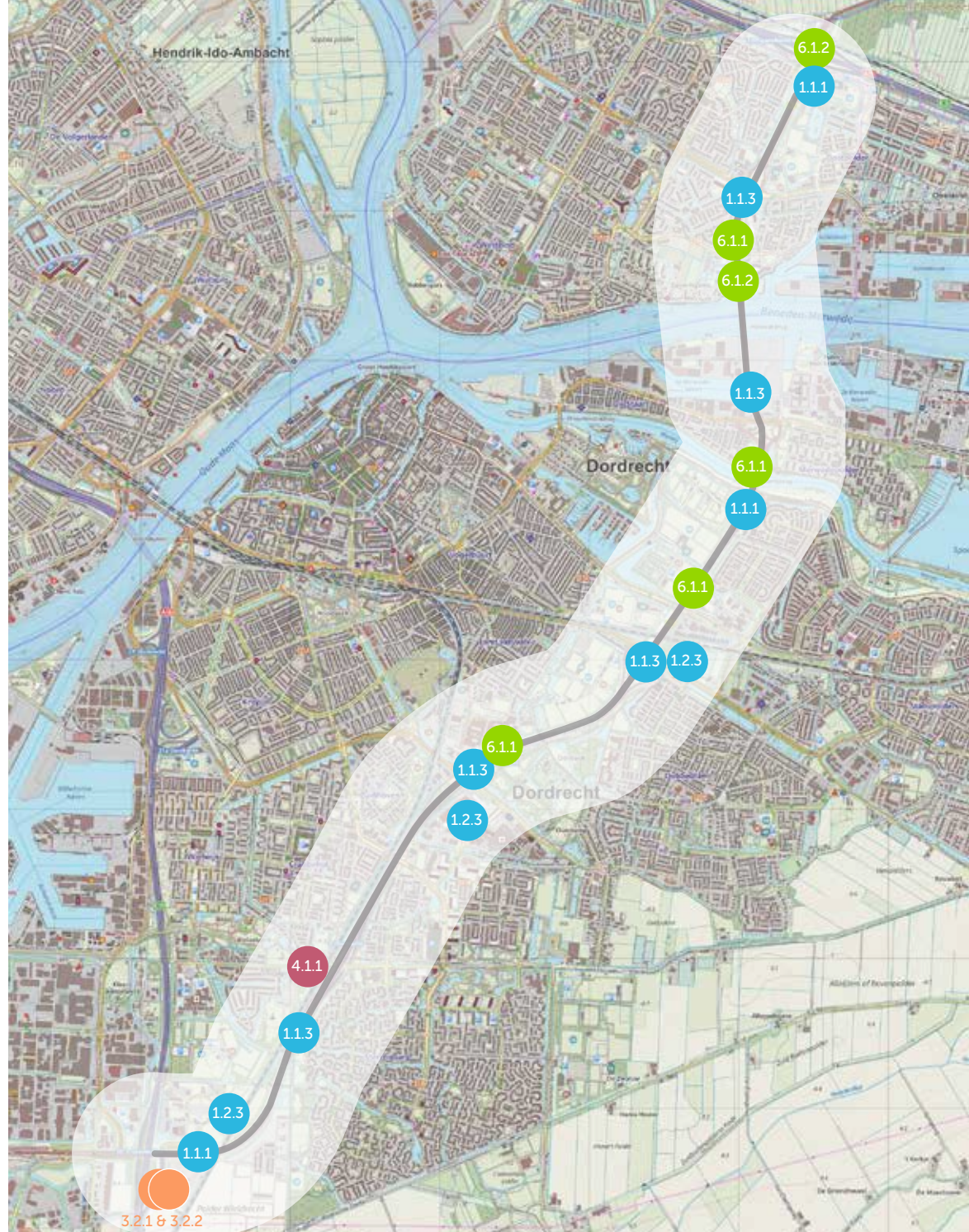
- 4.1.1 Meenemen geluidsmaatregelen t.b.v. woningbouwprojecten / zie kaart >
- 4.2.1 Meenemen werkopleidingsplekken in aanbesteding N3 •
- 4.3.1 Opstellen integraal esthetisch programma van eisen voor geluidsschermen, lichtmasten en kunstwerken •

KLIMAATBESTENDIG

- 5.1.1 Onderdoorgangen van viaducten watervrij bij hevige regenval •
- 5.1.2 Waterbekkens om wateroverlast te reguleren •

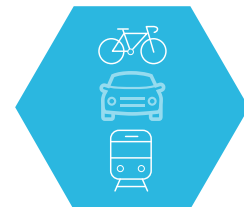
ECOLOGISCH NETWERK

- 6.1.1 Ecologische zone (Honey highway en/of nieuwe bomen) / zie kaart >
- 6.1.2 Wandelroutes verbeteren / zie kaart >

- De maatregelen die van toepassing zijn op de gehele N3 zijn in de kolom links voorzien van een bullet.

BEREIKBAARHEID EN ECONOMIE

DOELSTELLING

Het vertrekpunt is dat de N3 een gelijkwaardig onderdeel van de Drechtring is met een belangrijke regionale functie voor de ontsluiting van woon en werk verkeer, conform de Samenwerkingsagenda (volgende pagina). Doorstroming staat centraal en de weg moet ruimtelijk goed ingepast worden, met oog voor de leefbaarheid van de omgeving en de fietser. De Drechtsteden is een logistieke draaischijf tussen stad en achterland.

De uitdaging is om een verantwoorde en uitlegbare balans te vinden tussen de belangen van economie en doorstroming enerzijds en de leefbaarheid (geluid/lucht) / duurzaamheid anderzijds. Een belangrijk aandachtspunt is dat de bedrijven en zorginstellingen goed bereikbaar zijn en dat zij zich goed kunnen ontwikkelen. De Drechtsteden zet de komende jaren ook in op een logistieke agenda. Als draaischijf tussen mainport Rotterdam en het achterland liggen er logistiek ontwikkelkansen waarvoor een goede bereikbaarheid een belangrijke katalysator is. Meer fietsgebruik ontlast de N3, verhoogt de leefbaarheid en wordt dan ook gestimuleerd.

Ambitie hierbij is:

- Het behouden van de kwaliteit van onze netwerken staat centraal in combinatie met het verbeteren van het gebruik (Beter Benutten 7) niet alleen tijdens de werkzaamheden maar zeker ook erna. Waarbij er oog is voor een innovatieve inpassing van de weg om zo de lange termijn groeiambities van de regio optimaal te kunnen accommoderen.
- De Drechtsteden zijn optimaal bereikbaar. Bereikbaarheid en leefbaarheid kennen een duurzame en verantwoorde balans. Daarnaast ligt er een belangrijke focus op de bereikbaarheid van de economische- en van de onderwijsclusters. Deze bereikbaarheid moet geborgd worden tijdens de werkzaamheden en in samenhang bezien worden tot werkzaamheden op de andere wegvakken zoals bijvoorbeeld de A15 en de A16.
- De internationale corridors voor personen en goederenvervoer moeten optimaal benut worden. Het optimaal doorstromen van de N3 op de corridors oost en zuid is een pré.
- De N3 is voor het bedrijfsleven cruciaal. Langs de N3 zijn diverse regiofuncties geconcentreerd zoals ziekenhuis, hulpdiensten, scholen en sportvoorzieningen. Het economisch functioneren van de regio is mede afhankelijk van een goed functionerende N3.

- De N3 is dé regionale verbinding en ontsluit de Drechtsteden. De N3 wordt veel gebruikt voor lokale en regionale verplaatsingen en ontlast daarmee het onderliggend wegennet. De aansluiting op het onderliggend wegennet dient optimaal te blijven en de doorstroming en bereikbaarheid dient gegarandeerd te worden door een gebiedsbrede aanpak van knelpunten. De grootste twee knelpunten in de doorstroming zijn de aansluitingen met de A15 en A16.

REGIONAAL MOBILITEITSMANAGEMENT

Om de mobiliteit tijdens en na de uitvoering te managen werken Rijkswaterstaat, de provincie, de Drechtsteden en de gemeenten Dordrecht en Papendrecht nauw samen in het dossier 'regionaal mobiliteitsmanagement' waarvan de N3 deel uitmaakt.

De maximale bereikbaarheid tijdens de uitvoeringsfase is geborgd in het de regiobrede bereikbaarheidsaanpak. De uitvoeringstijd wordt ingezet als katalysator voor permanente gedragsverandering om het autogebruik terug te dringen, bijvoorbeeld door de fiets of openbaar vervoer te kiezen en/of op andere tijdstippen te reizen.

7 Beter Benutten III: In het programma Beter Benutten (BB) werken Rijk, regio en bedrijfsleven samen om de bereikbaarheid in de drukste regio's over weg, water en spoor te verbeteren. Beter Benutten III betreft de aanvullende investering op tranches BB I en BB II om landelijk 10 procent reistijdverbetering van deur tot deur in de spits in de drukste gebieden te realiseren aan de hand van een aantal belangrijke thema's: ITS, Fiets, Gedrag, Logistiek, Samenwerken met werkgevers, Onderwijs/(regionaal) OV, P+R en Parkeren, Spitsmijden, Infra-aanpassingen en Duurzaamheid. Zie www.beterbenutten.nl

SAMENWERKINGSAGENDA RIJKSWATERSTAAT, DRECHTSTEDEN EN PROVINCIE ZUID-HOLLAND / 20 APRIL 2017

De komende jaren staan veel werkzaamheden gepland in de regio Drechtsteden. Over deze werkzaamheden en de te verwachten hinder wordt al langer gepraat door het rijk, de regio Drechtsteden, de provincie Zuid-Holland en de werkgevers. Op projectniveau worden daar door de betrokken overheden afspraken over gemaakt. Ook op een hoger abstractieniveau worden afspraken voor de Drechtsteden vastgelegd: in de samenwerkingsagenda van Rijkswaterstaat, Drechtsteden en de provincie Zuid-Holland.

De regio Drechtsteden, Rijkswaterstaat en de provincie Zuid-Holland hebben ambities die elkaar raken en overlappen. Met name bij deze overlappende ambities kan het doel om projecten en programma's in groot verband op te pakken vorm krijgen. Door met drie partijen samen zaken aan te pakken creëren we meer maatschappelijke meerwaarde dan wanneer de partijen onafhankelijk van elkaar opereren. De samenwerking is kansrijk op de thema's:

- Bereikbaarheid
- Duurzame Leefomgeving
- Innovatie
- Economie en Ruimtelijke ordening

Deze thema's vormen de gespreksagenda voor het overleg tussen Rijkswaterstaat, Drechtsteden en de provincie Zuid-Holland en hebben geleid tot de onderstaande uitwerkingen.

Het is de ambitie om de samenwerking te intensiveren en elkaar te versterken en zo een productief, betrouwbaar partnerschap vorm te geven. Om die reden worden er per jaar drie of vier onderwerpen geprioriteerd om de samenwerking (verder) vorm te geven. Deze onderwerpen ondersteunen de al bestaande projecten, de onderzoeken en het Bestuursakkoord Drechtsteden maritieme topregio over onder andere de Drechttring (A15, A16 en N3) en worden zoveel mogelijk gekoppeld aan de programmatische aanpak van de Goederencorridor Oost/ Zuidoost. Voor ieder onderwerp zal een apart plan van aanpak worden opgesteld met daarin duidelijke doelstellingen en verantwoordelijkheden voor elk onderwerp. Voor kwartaal twee, drie en vier van 2017 is het voorstel de volgende onderwerpen van de samenwerkingsagenda vorm te geven:

1. Samenwerking versterken tussen Drechtsteden, Rijkswaterstaat en provincie Zuid-Holland
2. Gecoördineerde aanpak van (onderhouds)werkzaamheden
3. Het stimuleren van structurele gedragsverandering bij compelling events
4. Het samen op een andere manier naar mobiliteit kijken

	WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
1.0.1	Gecoördineerde aanpak werkzaamheden N3 en Drechttring, conform 'Minder hinder'-aanpak, in nauwe samenwerking met betrokken wegbeheerders en stakeholders (nood- en hulpdiensten, werkgevers), gekoppeld aan een heldere communicatielijijn.	Inzet uren van alle organisaties	RWS Gemeenten Drechtsteden	RWS, Drechtsteden en wegbeheerders Iedere wegbeheerder heeft een eigen verantwoordelijkheid in dit netwerk	Bestaande aanpak en bestaande overlegorganen inzetten, grote uitdaging vraagt wel intensivering van deze effort. Vervolgafpraak: Aanpak uitwerken (N3 is maatgevend), afstemming / afspraken met wegbeheerders Drechtsteden, vastleggen en communiceren, Heldere afspraken over taken en verantwoordelijkheden binnen deze aanpak maken en vastleggen.
1.0.2	Minder autoverkeer tijdens werkzaamheden, door samenwerking in bereikbare Drechtsteden en mobiliteitsmanagement, mede leidend tot een structurele gedragsverandering.	Lopende middelen, verkennen of meer nodig is voor campagne tijdens werkzaamheden	RWS Drechtsteden	Drechtsteden voor de hele Drechtsteden en RWS voor de N3, in samenhang met werkzaamheden op de A15 en A16.	Bereikbare Drechtsteden en platform Samen bereikbaar, lopende maatregelen intensiveren Vervolgafpraak: Acties volgen uit mobiliteitsplan dat i.s.m. betrokken partijen wordt opgesteld door RWS.

SUBDOEL 1.1 PERMANENT GOEDE DOORSTROMING

De N3 zal na het groot onderhoud naar verwachting veiliger worden, maar niet tot minder congestie leiden. De aangrenzende projecten op de aansluitingen A16/N3 en A15/N3 leiden wel tot minder congestie en verbeteren de doorstroming op de gehele Drechtring. RWS is in de opdracht van het Ministerie van IenM gehouden aan het vigerende beleid van de Minister en geldende wettelijke normen op het gebied van o.a. geluid, luchtkwaliteit en snelheid.

De regio stelt zich als doel om alternatieve vervoersmodaliteiten bij met name lokaal verkeer (fiets) en file mijden te stimuleren en de Drechtsteden duurzaam bereikbaar te houden. Innovatie is hierbij een belangrijk instrument, ondermeer 'Smart mobility' (slimmer gebruiken, betere informatievoorziening). Dit geeft invulling aan duurzaamheid en verbetert de leefbaarheid.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
1.1.1	RWS-pilots innovatie naar de N3 halen: Filestaart beveiliging Pilot WKS light en floating car data.	€ 900.000,-	Programma binnen RWS/ministerie	RWS Relatie leggen met samenwerkingsagenda en aansluiten bij innovatie-agenda. Gezamenlijke aanvraag Beter Benutten III indienen. Vervolgafpraak: Gezamenlijk bepalen wat er nodig is om pilots definitief op N3 te landen. In uitvoering pilot samenwerking benutten om voor maximaal resultaat, medewerking van Drechtsteden op pilot waar gewenst.
1.1.2	Stimuleren innovaties rondom reistijd en mobiliteit. Smart mobility en Smart City. Zowel grote als kleine innovaties, door meerdere partijen, ter ondersteuning van het pad van mobiliteit 1.0 naar 2.0 (ev). Gezamenlijke aanvraag Beter benutten III eind 2017 op Drechtring-niveau, verbinding met N3, faciliteren.	Nader te bepalen	Mogelijk kunnen subsidies gevraagd worden vanuit bijvoorbeeld Beter Benutten III. Ook liggen er kansen voor subsidies bij PZH. Ondernemers kunnen voor kleine maatregelen cofinancieringsbudget aanvragen vanuit het Innovatiefonds Smart City in Dordrecht. Aandachtspunt is dat bovengenoemde financieringsbronnen allen subsidies betreffen waar cofinanciering tegenover moet staan.	Allen o.b.v. gezamenlijk agenda Drechtring Pilot blauwe golf verbindend, beschikbaarheid informatie brugopeningen. Vervolgafpraak: Innovatie agenda N3 opstellen en koppelen aan innovatie Drechtring. Hoe stimuleren we innovatie; bv prijsvraag smart City of borgen in aanbesteding. Op Drechtring niveau wordt een innovatie agenda doorvertaald in een gezamenlijke Beter Benutten III aanvraag. Zorgen dat we innovaties die hier uitkomen later nog kunnen inpassen in N3: faciliteren, of minimaal niet onmogelijk maken voor de toekomst. Bepalen wat daarvoor nodig is.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
1.1.3	Betere en betrouwbare reisinformatie.	€ 1.100.000	Beter Benutten III d.w.z. 50-50 % Drechtsteden, Papendrecht, Dordrecht i.s.m. RWS (co-financiering zoeken, kan ook in Beter Benutten III bij optillen naar Drechtring- niveau). Verkennen of PZH partner kan zijn.	RWS, gemeenten, Drechtsteden Het is wenselijk om de weg slimmer te maken, door betere informatievoorziening. Niet alleen inzetten op apps, maar voorlopig ook op de traditionele manier. Bv. verwijzing naar juiste afslag, maar ook andere RWS-weginfo. Vervolgafpraak: Nadere uitwerking nodig, doel en welke partijen werken samen, welke financiering.
1.1.4	Delen verkeersdata RWS, NDW, Gemeente Dordrecht. Delen data, ook publiek, is een katalysator die innovaties mogelijk maakt.	Borgen binnen organisaties, staand budget	Eigen organisatie	RWS, Dordrecht (uit te breiden naar andere Drechtsteden). Vervolgafpraak: Zoveel mogelijk data delen tussen wegbeheerders. Het delen van deze data en beschikbaar stellen via een open data portal is beleid Smart City Dordrecht. Het is randvoorwaardelijk om partijen kansen te bieden hier innovatie ontwikkelingen op te baseren (zoals apps, verbetering reisinfo, integratie data).
1.1.5	Bewegwijzering wijken: veranderen nummers in namen.	RWS (standaardeis in contract)	RWS: te borgen in contract met aannemer. Dordrecht: € 50.000 à € 100.000	RWS, Dordrecht, Papendrecht Continueren bewegwijzering op onderliggend wegennet. (Benaming op bewegwijzering moet consequent doorgevoerd worden).
1.1.6	Maatregelen nemen, volgend uit Verkeersveiligheidstoets (zie 1.3.1) die eind 2017 wordt uitgevoerd.	Nog niet bekend	RWS Gemeenten	De verkeersveiligheidstoets wordt uitgevoerd en leidt mogelijk tot maatregelen bij de filestaart.

SUBDOEL 1.2 MEER FIETSGEBRUIK: PERMANENTE GEDRAGSVERANDERING

Het autoverkeer op de N3 groeit door naar 2030. Het beleid van Dordrecht en Papendrecht is het fietsgebruik te stimuleren om zo een deel van de mobiliteitsgroei om te buigen naar de fiets en OV. De N3 wordt ontlast door het terugdringen van met name lokaal verkeer door alternatieve vervoersmodaliteiten, zoals de fiets. Meer fietsgebruik ontlast de N3 en verhoogt de leefbaarheid (geluid, lucht, gezondheid).

De tracélijn N3 is aangeduid als snelfietsroute, maar heeft zowel in de lengte als in de kruisende bewegingen verschillende knelpunten. Het faciliteren van fietsgebruik tijdens de uitvoeringsperiode wordt gebruikt als katalysator voor blijvende gedragsverandering. Het gelijktijdig investeren in de infrastructuur voor de fiets is logisch en wenselijk om de Drechtsteden op een duurzame wijze bereikbaar te houden.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
1.2.1 Oplossen belangrijkste fietsknelpunten* op zowel de fietspaden langs de N3 als de kruisende fietspaden, ter stimulering van het fietsgebruik verbetering doorstroming autoverkeer en verkeersveiligheid en gebruik makend van kansen om werk met werk te maken. * op basis van lokale prioritering en budgettering	Nader te bepalen	Dordrecht na weging is er geen ruimte gevonden in de kadernota 2018.	Dordrecht	Investeringen in 2 à 3 punten met meeste kostenvoordeel werk-werk maken, meeste effect. Bv.: Copernicusweg, Provinciale weg en Overkampweg, Laan der Verenigde Naties. Verbetering aansluiting Vervolgafpraak: Binnen Dordrecht worden de financiële mogelijkheden voor deze investeringen in volgende begrotingen bij kadernota opnieuw gewogen. Betreft voor nu dus een ambitie, nog geen maatregel.
1.2.2 Goede straatverlichting op fietspad langs N3 t.b.v. scholieren omwille van sociale veiligheid. Dit laatste is een issue.	Nader te bepalen	Dordrecht en Papendrech	Papendrecht, Dordrecht	Inventariseren waar knelpunten zitten en interne middelen oplijnen om deze op te lossen. Uit beheer middelen zijn optimalisaties te bekostigen in tunneltjes, groen langs fietsroutes en verlichting. Verlichting die aansprijgt bij langsfietsen kan mogelijk uit Smart City worden bekostigd.
1.2.3 Park en Bike-voorzieningen. Verkenning naar kansrijke locaties	Door marktpartij	Marktpartij (misschien ook kansen vanuit kansen Smart City, Provincie en Beter Benutten III).	Dordrecht	In de Fietsnota Dordrecht is aangegeven dat deelfietsen kansrijk zijn om mensen te verleiden tot het gebruiken van de fiets. Deelfietssystemen moeten echter door de markt worden opgepakt. Vervolgafpraak: Dordrecht continueert de verkenning naar mogelijkheden. Deelfietsen (Park&Bike) kunnen ook een rol vervullen tijdens de werkzaamheden rond de N3 (ontlasten HWN en OWN).

SUBDOEL 1.3 VEILIGHEID

De N3 behoort veilig te functioneren.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
1.3.1 Verkeersveiligheidstoets	€ 20.000,-	RWS	RWS	Maatregelen die nodig zijn worden opgenomen met lokale wegbeheerders. Zie ook 1.1 Vervolgafpraak: De gemeente Dordrecht en Papendrecht ondersteunen RWS in de analyses en leveren waar nodig input. De resultaten van de verkeersveiligheidstoets worden door de gemeente Dordrecht ingebracht in het basisnet, mede in verband met herijking van de norm voor transport van gevaarlijke stoffen. Deze wordt gebaseerd op het nieuwe verkeersveiligheidsrapport.

DOELSTELLING

Drechtsteden biedt een prettige woonomgeving voor alle lagen van de bevolking en voorziet in een hoogwaardige arbeidsmarkt in het maritieme domein en de zorg. Hierbij wordt ingespeeld op een veranderende bewonerssamenstelling die rondom de N3 verjongt. Innovatie wordt omarmd. Om Drechtsteden als topregio te beleven zijn voorzieningen in de stad en het landelijk gebied goed bereikbaar en zijn de geluid- en luchtkwaliteit

LEEFBARE DRECHTSTEDEN

onder de wettelijke norm. Wandelen en fietsen voor woon/ werk of recreatie is - ondermeer voor nieuwe jonge gezinnen - een lust in een groene omgeving. Energiezuinig leven en circulaire economie is de norm. Het verkeer op de N3 is de laatste jaren gegroeid en groeit verder. De geluidshinder wordt door de direct omwonenden in toenemende mate als een knelpunt ervaren en moet zoveel mogelijk worden beperkt.

Groenere vervoerswijzen zoals fiets en OV worden gestimuleerd. Er worden geluidmaatregelen getroffen conform de wettelijke norm vanuit RWS en mogelijk extra maatregelen door de omliggende gemeenten. RWS en gemeenten blijven ook in de toekomst in gesprek met elkaar over geluid- en luchtkwaliteit.

SUBDOEL 2.1 GELUID EN LUCHT

RWS hanteert hier de wettelijke normen (NRM 2017). Binnen de reguliere werkzaamheden van RWS worden bestaande schermen en wallen gecontroleerd op afmetingen en functioneren en worden deze indien

nodig aangepast. Luchtkwaliteit heeft aandacht en wordt waar mogelijk verbeterd binnen de wettelijke norm.

	WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
2.1.1	Geluidsonderzoek (nulmeting) en daaruit volgende eventuele maatregelen conform GPP systematiek op basis van de laatste verkeerscijfers uit het NRM 2017.	Wordt binnen RWS uitgevoerd als regulier werk.	RWS financiert onderzoek en wettelijk benodigde maatregelen.	RWS	Aangezien geluid lokaal een belangrijk thema is in Papendrecht en Dordrecht blijven gemeenten nauw betrokken bij het ander uitwerken van de analyses en maatregelpakketten. Gezien de aandacht van politiek en bewoners is deze betrokkenheid noodzakelijk voor optimale uitwisseling van informatie en draagvlak.
2.1.2	Innovatie: Verkennen mogelijkheid tot nemen van innovatieve geluids- of luchtmaatregelen, bijvoorbeeld goten die geluidstrillingen afbuigen.	Nader te bepalen	Kadernota Dordrecht i.c.m. Innovatieprogramma RWS.	RWS Dordrecht	Randvoorwaarde is dat er een pilot mogelijk is op dit gebied. Als dat helder is, participeert Dordrecht graag in de pilot. Vanuit innovatie en leefbaarheid zijn er ook raakvlakken met de Drechtsteden en Papendrecht. Afhankelijk van de kans die zich voordoet breed verkennen.
2.1.3	Handhaving op snelheid	Nader te bepalen		Dordrecht	Dordrecht neemt in samenspraak met RWS contact op met het Openbaar Ministerie om te verkennen of handhaving op de maximum snelheid mogelijk is op de N3 t.b.v. de leefbaarheid en verkeersveiligheid.

NRM: Nederlands Regionaal Model dat door Rijkswaterstaat gebruikt wordt voor prognoses van mobiliteitsontwikkelingen op basis waarvan effecten van beleidsmaatregelen voorspeld worden en effecten op de leefomgeving berekend.

DUURZAME ENERGIE EN MATERIALEN

DOELSTELLING:

Er wordt zoveel mogelijk bespaard op energie. Wat daarna rest moet energieneutraal functioneren door energie te winnen. Ten aanzien van materiaalgebruik en constructie maken partners gebruik van duurzame energiebronnen en circulaire materialen.

De constructie is zoveel mogelijk modulair (in stukjes) ontworpen, vanuit het no-regret principe; zo kunnen innovaties op langere termijn gemakkelijk en flexibeler worden toegepast en kan er duurzaam onderhoud worden gepleegd.

SUBDOEL 3.1 ENERGIE BESPAREN

Het doel is 20 procent minder energieverbruik voor het functioneren en onderhouden van de weg te realiseren in 2020 ten opzichte van het jaar 2009, en daarnaast jaarlijks 2 procent minder energie voor gebouwen en faciliteiten te gebruiken.

	WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
3.1.1	Duurzaam inkoop: • Ledverlichting (meerkosten o.a. uit budget business case WNZ) • Lokaal inkopen: minder uitstoot en drukte op de wegen (én stimuleren lokale economie).	€ 3.000.000 voor ledverlichting	RWS	RWS	5.1 Klimaatbestendige materialen

SUBDOEL 3.2 ENERGIE WINNEN

De ambitie van het Kabinet is om in 2020 16 procent van de energie die in Nederland wordt gebruikt, duurzaam op te wekken.

WAT		KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTW. ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
3.2.1	Zonnepaneelweide	Nader te bepalen	RWS/ECD	RWS/ECD	Zonneveld Amstelwijck in zuidoost hoek N3/A16 uitbreiden door participatie van RWS. De Energie Coöperatie Dordrecht (ECD), een samenwerking tussen de gemeente Dordrecht en HVC is voornemens een zonnecentrale te bouwen ten zuiden oosten van de aansluiting N3/A16. Dit zonnepark heeft een omvang van 3800MWh/jr. Om de N3 energieneutraal aan te leggen is ca. 400MWh/jr. nodig. RWS kan de N3 energieneutraal aanleggen door te participeren in dit aan te leggen park.Hiervoor beidt de ECD twee te volgen routes aan: 1. D.m.v. klimaat compensatie: Hierbij neemt RWS garanties van oorsprong af van de het zonnepark Amstelwijck. Met deze GVO's kan RWS aantonen dat de energie die wordt gebruikt door de N3 lokaal duurzaam is opgewekt. 2. Klimaat neutrale energie: Bij deze optie neemt RWS GVO's en energie af van het zonnepark en sluit zij een energiecontract af met het zonnepark. Vervolgafpraak: RWS en de ECD spreken de intentie af dat het zonnepark Amstelwijck een rol speelt bij het energie neutraal maken van de N3.
3.2.2	Zonnepaneelboom	Nader te bepalen	RWS	RWS	Een zonnepaneelboom is een voorbeeld van een icoon voor een duurzame N3, dit zou ook op andere wijze ingevuld kunnen worden.
3.2.3	Lichtmast met zonnecellen (pilot)	€ 49.000,- voor 5 lichtmasten	Beter Benutten III	RWS	

SUBDOEL 3.3 RECYCLING MATERIALEN

Ingezet wordt op circulair en energiezuinig grondverzet en materieel. Dat behelst ook lokaal en regionaal gebruik maken van materialen. Innovatie voor duurzaam wegmeubilair krijgt ruimte in de uitwerking N3.

WAT		KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
3.3.1	Duurzame inkoop: circulair materiaalgebruik door aannemer is eis en EMVI-criterium.	Is onderdeel van het contract o.b.v. Dubocalc.		RWS	• Onderzoek of restmateriaal omgeving te gebruiken is in fundering. • Ervaringen Westkop m.b.t. biobased materialen.

WOON- EN WERKSTAD

DOELSTELLING

Drechtsteden als smart city en fietsstad biedt een prettige woonomgeving voor alle lagen van de bevolking en voorziet in een hoogwaardige arbeidsmarkt in het maritieme domein en de zorg. De opdracht die de Drechtsteden zichzelf stellen is het optimaal gebruik maken van dit profiel en de gunstige geografische ligging voor economische ontwikkeling, waarbij gelijktijdig de negatieve

effecten van deze positie op de leefbaarheid van de regio moeten worden afgewend, ondermeer door innovatieve oplossingen als smart mobility. Hierbij wordt ingespeeld op een veranderende bewonerssamenstelling die rondom de N3 verjongt. Er wordt in dit kader gewerkt aan een ambitie voor stevige aanvullende woningbouwopgave voor de Drechtsteden. Op dit moment is nog niet te zeggen tot

welke concrete uitwerking deze ambitie gaat leiden. In alle gevallen is een goede bereikbaarheid en goed functionerende N3 randvoorwaardelijk voor groei in de Drechtsteden. Het ontwerp, fasering en kwaliteit van de N3 speelt hier eveneens op in.

SUBDOEL 4.1 WONEN

Drechtsteden is woonstad 2035; het is een prettige woonomgeving voor alle bevolkingsgroepen uit de samenleving. Met name jonge hoog opgeleide gezinnen voelen zich aangetrokken tot de wijken ten westen van de N3. Inspelen op bewonerssamenstelling die in beweging is en vaker de fiets gebruikt. Het Drierivierenpunt kan gezien worden als de A-locatie in een stedelijk gebied van 300.000 inwoners.

Drechtsteden ontwikkelt zich hierbij als een gebied met 300.000 + inwoners. Voor wat betreft wonen, werken en toerisme en recreatie zijn er al veel kwaliteiten en worden die de komende jaren verder versterkt. In potentie ontstaat hiermee een A-locatie van de Drechtsteden.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
4.1.1	Meenemen geluidsmaatregelen ten behoeve van mogelijk toekomstige woningbouw ten zuiden van Wielwijk in Dordrecht.	Nader te bepalen.	Dordrecht	Dordrecht
				2.1 Geluid en 4.3 Ruimtelijke kwaliteit. Vervolgafpraak: Gemeente Dordrecht maakt o.b.v. de uitgangspunten van het woningbouw programma een geluidberekening om geluidmaatregelen te bepalen. Na vaststellen van de maatregelen en dekking van kosten, wordt in een later stadium nader bezien in hoeverre dit mee te nemen is in de uitvoering van het project N3 in 2019-2021.

SUBDOEL 4.2 WERKEN EN LEREN

Drechtsteden biedt voldoende werkgelegenheid en leerontwikkelmogelijkheden, met name in het zorgdomein en de maritieme sector. Een efficiënt logistiek systeem is onderdeel om deze ambitie te verwezenlijken.

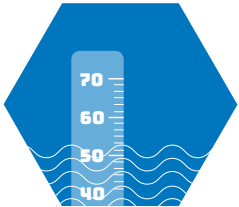
WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
4.2.1	Meenemen werkopleidingsplekken in aanbesteding N3 volgens infradeal Zuidvleugel / infratalent	Niet van toepassing	Kostenneutraal / infradeal	Dordrecht / RWS
				Arbeidsmarktbeleid Drechtsteden. (afspraken identiek aan project A16/N3.)

SUBDOEL 4.3 RUIMTELIJKE KWALITEIT

De gebruikerswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde maximaal benutten. De aannemer is gehouden aan een esthetisch programma van eisen waarin de ‘huisstijl’ van de weg is beschreven in samenhang met omliggende wegen.

WAT	KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
4.3.1	Opstellen integraal esthetisch programma van eisen voor geluidsschermen, lichtmasten en kunstwerken, in samenhang met programma A16/N3. Nastreven 1 herkenbare beeldtaal Drechtring(?). Vormgeving afstemmen met bermen en omgeving.	Nader te bepalen		RWS / Dordrecht
				6.1 Ontwerp bermen Afstemming met Ontwerp A16/N3, en A15/N3 Daarmee opmaat naar huisstijl Drechtring. Combineren ontwerpen en huisstijl (bv. groenstrook, verlichting, fietspad, tunnels etc.) en bezien welke ingrepen in groenzones langs de N3 de landschappelijke inpassing en gebruikswaarde van het gebied kunnen versterken. Dit laatste door gemeentelijke acties in bv. groenbeheer.

KLIMAATBESTENDIG

DOELSTELLING

Weggebruikers en bewoners houden droge voeten in een klimaatbestendige leefomgeving op en rondom de N3. Waterschappen zijn hierbij betrokken.

SUBDOEL 5.1 BESTENDIG TEGEN HEFTIGE WEERSOMSTANDIGHEDEN

De weg en de directe omgeving is bestendig tegen hevige regenval, extreme droogte en/of winterse stormen.

WAT		KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
5.1.1	Onderdoorgangen van viaducten watervrij bij hevige regenval.	Nader te bepalen		Eigenaar onderdoorgang (gemeenten, RWS)	Ecologisch netwerk Vervolgafpraak: Plan van aanpak wordt afgerond in 2017.
5.1.2	Waterbekkens om wateroverlast te reguleren.	Nader te bepalen		RWS, gemeenten	Kansen voor recreatie en ecologie.

DOELSTELLING

De leefomgeving is zoveel mogelijk groen. Verbinding met het achterland is geborgd.

SUBDOEL 6.1 GEVARIEERDE NATUUR

De N3 kan als structuur fungeren in het Nationaal Natuurnetwerk. De biodiverse bermen zijn onderdeel van een ecologische structuur en aantrekkelijk om langs te wandelen.

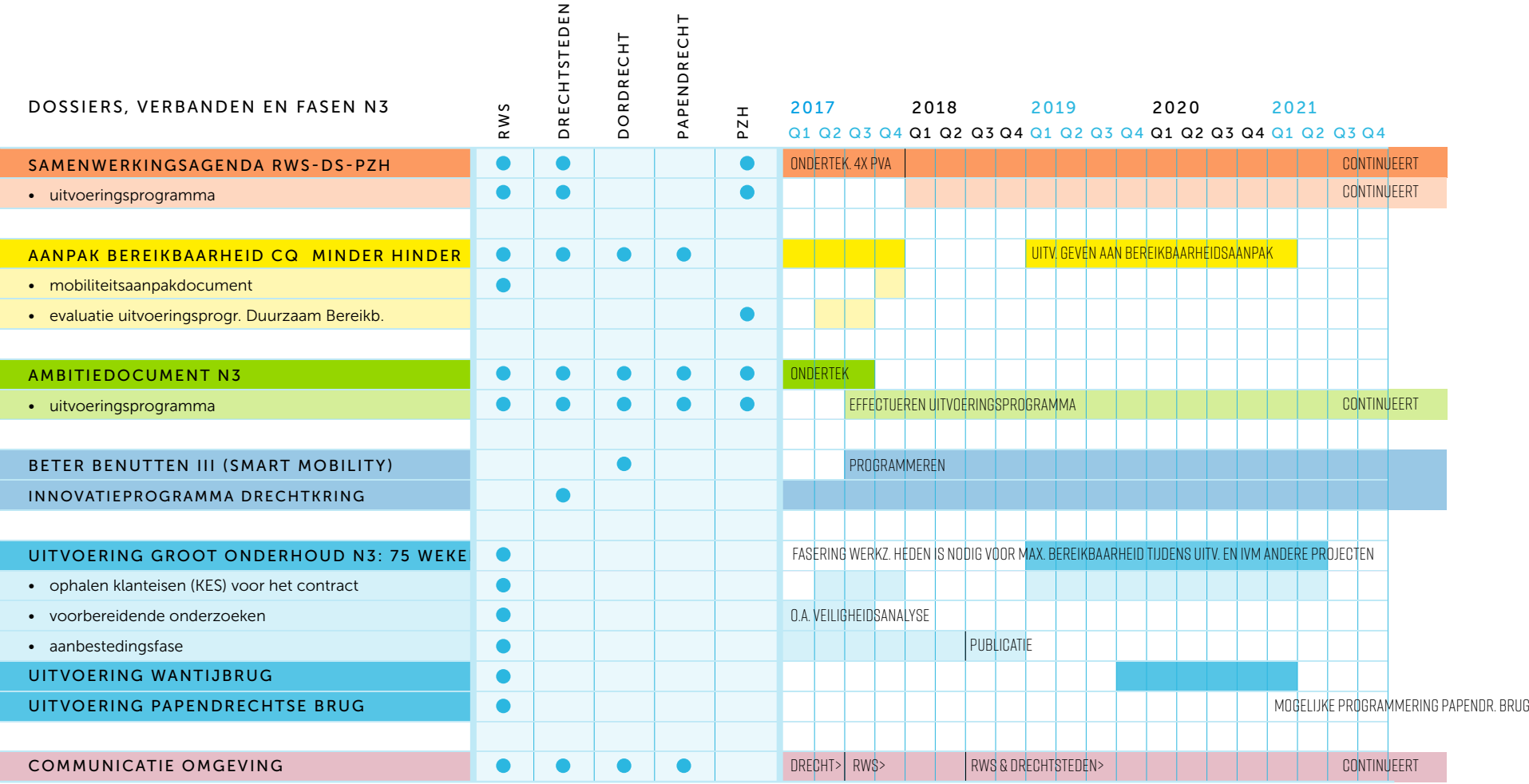
WAT		KOSTENRAMING VAN ALLE ORGANISATIES	BUDGET / FINANCIER	VERANTWOORDELIJKE ORGANISATIES	MEEKOPPELEN / TOELICHTING VERVOLGAFSPRAAK
6.1.1	Ecologische zone (groene berm, nieuwe bomen, mosvoorziening e.d.)	Nader te bepalen	Mogelijk budget € 300.000 voor gevarieerde natuur.	RWS, gemeenten en PZH	Nationaal natuurnetwerk wordt regionaal doorvertaald, minimale variant is natuur-ecologische doelstellingen gelijkschakelen. In iets grotere variant draagt het betreffende programma bij aan inrichten bermen.
6.1.2	Wandelroutes verbeteren (bv. verbinding middels wenteltrap)	Nader te bepalen		Papendrecht	Kansen voor recreatie en ecologie.

HOE NU VERDER

Op Drechtring-niveau wordt op basis van de Samenwerkingsagenda ¹ samengewerkt op de thema's bereikbaarheid, mobiliteitsmanagement, innovatie en communicatie. Voor de reconstructie N3 worden deze thema's omgezet in acties, aangevuld met acties vanuit dossiers die specifiek voor de N3 gelden (veiligheidsanalyse, onderzoeken, projectpagina etc.). Voor wat betreft de duurzame ambities worden de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma verder opgepakt en worden de in kleur gemarkeerde vervolgspraken opgevolgd. Deels parallel aan het groot onderhoud N3 worden de komende jaren ook de aansluitingen A15-N3 en A16-N3 gerealiseerd en wordt de A15 op het traject Papendrecht-Sliedrecht verbreed; hiermee wordt rekening gehouden qua bereikbaarheid en planning.

ORGANISATIE

In de Stuurgroep N3 is medio 2017 afgesproken om de Stuurgroep na ondertekening van het ambitiedocument te laten overgaan in een bestuurlijk afstemoverleg N3 om de uitvoering van duurzaamheidsmaatregelen en de thema's bereikbaarheid, communicatie en innovatie te monitoren en verder vorm te geven. Om de bestuurlijke vergaderingen voor te bereiden en besluiten te effectueren transformeert de ambtelijke begeleidingsgroep van het ambitiedocument in een projectgroep N3. De Stuurgroep Drechtring in wording waarborgt de regionale bereikbaarheid en stuurt op regiobrede thema's, ondermeer de onderwerpen uit de Samenwerkingsagenda.

Voorlopige planning naar huidige inzichten

LIJST VAN BRONNEN

- Uitkomsten Project Start Up d.d. 8 november 2016 waarin betrokken partijen hun ambities hebben gepitcht.
- Verslag Gebiedsscan d.d. 6 februari 2017 waarin betrokken partijen onderzochten waar en hoe synergie mogelijk is.
- Samenwerkingsagenda RWS – Drechtsteden - provincie Zuid Holland d.d. 20 april 2017
- NRM 2017: <https://www.rijkswaterstaat.nl/zakelijk/verkeersmanagement/onderzoek-en-prognoses/nrmlms/>
- Memo Lucht en geluid d.d. 20-2-2017, vastgesteld in Stuurgroep N3 op 13 maart 2017.
- www.beterbenutten.nl
- www.minderhinder.nl
- www.rijkswaterstaat.nl/wegen/projectenoverzicht/n3-renovatie-wantijbrug

Drukwerk: Bejo druk & print, Alkmaar
Dit boekje is gemaakt van FSC®-papier

